

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

ТКАЧЕНКО МАРИНА ОЛЕКСІВНА

УДК 330.341.1

**УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВОГО
ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ**

Спеціальність 08.00.04 - Економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі економічного аналізу та обліку Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент
Мехович Сергій Анатолійович,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
професор кафедри економічного аналізу та обліку

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Колосок Валерія Михайлівна,
Приазовський державний технічний університет,
м. Маріуполь, завідувач кафедри
менеджмент транспорту і логістики

кандидат економічних наук, доцент
Шипуліна Юлія Сергіївна,
Сумський державний університет,
доцент кафедри маркетингу

Захист відбудеться «16» грудня 2015 р. о 15-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.050.02 в Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» за адресою: 61002, Харків, вул. Фрунзе, 21, корп. У/1, ауд. 1001.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» за адресою: 61002, Харків, вул. Фрунзе, 21.

Автореферат розісланий «13» листопада 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. С. Стригуль

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Інноваційна парадигма економічного розвитку, що є домінуючою у сучасних умовах господарювання, суттєво змінює принципи функціонування та розвитку промислового підприємства. Ефективність інноваційної діяльності господарюючих суб'єктів стає визначальним фактором, який впливає на їх життєздатність, тому в умовах високої волатильності впливу факторів зовнішнього середовища стає необхідною реструктуризація системи управління інноваційним розвитком підприємств.

Питання розробки теоретичних основ управління інноваційним розвитком знайшли своє відображення у роботах багатьох дослідників, зокрема: Б. Андрушкова, І. Ансоффа, Ю. Бажала, В. Гейця, П. Друкера, В. Заруби, С. Ілляшенка, В. Колосок, М. Кондратьєва, Н. Кузьминчук, Г. Менша, В. Міщенко, О. В. Мозенкова, Н. Ніроновича, П. Перерви, Д. Райко, Б. Санто, М. Туган-Барановського, Л. Федулової, Н. Чухрай, Ю. Шипуліної, Й. Шумпетера, А. Яковлева та інших. Теоретико-методичні підходи з реструктуризації системи управління інноваційним розвитком досліджували науковці А. Амоша, С. Бойко, А. Гречан, А. Гриньов, В. Заболотний, О. Манойленко, С. Мехович, Г. Портнова та інші. Незважаючи на велику кількість теоретичних та методичних досліджень з визначеної проблемної області, подальшого наукового обґрунтування потребує формування методичних підходів до оцінки стану інноваційного розвитку з визначенням взаємозв'язку фінансово-економічних показників та індикаторів інноваційної активності з подальшим прогнозуванням їх змін у середньостроковій перспективі і розробка теоретико-методичного базису та практичних рекомендацій щодо реструктуризації системи управління інноваційними процесами промислових підприємств.

Враховуючи, що результатом ефективної інноваційної діяльності стає не тільки виробництво наукоємної продукції, а й підвищення результативності діяльності суб'єкту господарювання, що обумовлює його капіталізацію, саме наукове обґрунтування заходів з реструктуризації системи управління інноваційним розвитком промислових підприємств з подальшим їх втіленням в господарську практику є актуальною науково-практичною задачею, яка визначила напрям дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано на кафедрі економічного аналізу та обліку НТУ «ХПІ» в межах держбюджетної теми МОН України «Моделювання процесів відтворення соціально-економічного потенціалу промисловості регіону» (ДР № 0110U001254), де здобувачем досліджено сутність та структуру інноваційного потенціалу, та госпдоговірних НДР: «Розробка механізмів реінжинірингових перетворень машинобудівного підприємства (на базі ДП «Харківський машинобудівний завод «ФЕД»» (ДР № 0114U006134), в межах якої обґрунтовано фактори, що обумовлюють формування цілей інноваційного розвитку, «Формування механізмів інноваційного розвитку промислового підприємства» (ДР № 0113U006358), в рамках якої запропоновано підхід до реструктуризації системи управління інноваційним розвитком підприємства та «Розробка науково-методичних основ

управління інноваційним розвитком промислових підприємств на засадах контролінгу» (ДР № 0113U006357), при виконанні якої здобувачем запропоновано методичний підхід до формування системи моніторингу інноваційної активності підприємства.

Мета і задачі дослідження. *Мета дослідження* – удосконалення теоретичних положень, розробка науково-методичного інструментарію та практичних рекомендацій з управління інноваційним розвитком промислового підприємства на основі реструктуризації.

Для досягнення зазначеної мети поставлені та вирішені такі задачі:

- дослідити понятійний апарат та обґрунтувати доцільність удосконалення дефініції «управління інноваційним розвитком промислового підприємства на основі реструктуризації»;
- розробити теоретико-методичні положення з управління інноваційним розвитком промислового підприємства на основі реструктуризації;
- сформувати методичне забезпечення оцінки стану інноваційного розвитку підприємства;
- розробити систему моніторингу інноваційної активності підприємств машинобудування;
- удосконалити методичний підхід до формування стратегічних карт реструктуризації системи управління інноваційним розвитком підприємства;
- розробити методичний підхід до прогнозування впливу запровадження управлінських технологій та фінансових інструментів на результати інноваційної діяльності підприємств машинобудування.

Об'єкт дослідження – процес управління інноваційним розвитком промислових підприємств на основі реструктуризації.

Предмет дослідження – розвиток теоретичних і методичних положень з реструктуризації управління інноваційним розвитком машинобудівних підприємств.

Методи дослідження. При виконанні дисертаційного дослідження використані загальнонаукові методи: системного підходу – при аналізі категоріального апарату «інноватики»; узагальнення і формалізації – для дослідження теоретичних основ та інструментарію управління інноваційним розвитком промислового підприємства; спостереження та порівняння – для аналізу тенденцій економічної кон'юнктури та інноваційної активності промислових підприємств; факторного та кореляційного аналізу – при формуванні системи показників, що характеризують інноваційну активність та фінансово-економічний стан підприємств; кластерного аналізу на основі ієрархічних агломеративних та дівізімних алгоритмів – для визначення кластерів підприємств з різним фінансово-економічним станом; регресійного аналізу – для визначення впливу факторів зовнішнього середовища на фінансово-економічний стан підприємств; дерева рішень – для формування системи моніторингу інноваційної активності; імітаційного моделювання на основі нейронних мереж класу MLP – для прогнозування результатів реструктуризації системи управління процесом інноваційного розвитку; аналізу і синтезу – при побудові стратегічних карт реструктуризації системи управління інноваційним розвитком машинобудівних

підприємств.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному:
удосконалено:

сутність поняття «управління інноваційним розвитком підприємства на основі реструктуризації», що на відміну від існуючих базується на комбінаторній логічності взаємозв'язку та ієрархічній підпорядкованості сутнісних характеристик дефініцій «інноваційний розвиток», «управління», «інноваційний потенціал», «реструктуризація» з урахуванням взаємообумовленості зовнішніх та внутрішніх компетенцій розвитку підприємства, що дає змогу підвищити обґрунтованість методичного інструментарію з реструктуризації системи управління інноваційним розвитком;

теоретико-методичні положення з управління інноваційним розвитком підприємства на основі реструктуризації, які на відміну від інших базуються на визначенні ключових напрямів інноваційного розвитку підприємства, детермінації інноваційного процесу за технологічною та економічною складовими, врахуванні тривірневої структури інноваційного потенціалу, стратегічного та операційного контурів управління, що сприяє формуванню комплексних управлінських технологій та інструментів з реструктуризації системи управління підприємства, спрямованих на підвищення його інноваційної активності;

дістало подальшого розвитку:

методичне забезпечення оцінки стану інноваційного розвитку промислового підприємства, що на відміну від наявних, базується на формуванні системи показників, з виділенням діапазонів їх значень, для позиціонування підприємств за типом інноваційного розвитку, на основі застосування тривимірної матриці «фінансово-економічний стан – результативність інноваційної діяльності – система корпоративних зв'язків» при побудові профілей інноваційного розвитку, що дозволяє з більшим ступенем точності виокремити ключові фактори вибору інструментарію реструктуризації, спрямованого на підвищення ефективності діяльності підприємства;

науково-практичний підхід до формування системи моніторингу інноваційної активності промислового підприємства, що на відміну від існуючих базується на розробці дерев рішень визначення впливу ключових показників використання інноваційного й виробничого потенціалів за напрямками інноваційного розвитку, що дає змогу вчасно корегувати розподіл вкладень обмежених фінансових ресурсів машинобудівного підприємства для підвищення результативності його інноваційної діяльності;

теоретико-методичний підхід до формування стратегічних карт реструктуризації системи управління інноваційним розвитком машинобудівного підприємства, який на відміну від наявних базується на визначенні взаємозв'язку можливостей досягнення цілей з наявним інноваційним та виробничим потенціалом, враховує оцінку поточного стану інноваційного розвитку та шляхом детермінації процесу реструктуризації за ключовими етапами сприяє формуванню науково-обґрунтованих комплексних заходів з реструктуризації та скорочення термінів їх запровадження;

методичний підхід щодо прогнозування результатів реструктуризації системи управління інноваційним розвитком промислового підприємства, який на відміну від інших базується на визначенні комбінацій комплексів управлінських технологій і фінансово-економічного інструментарію на основі застосування штучних нейронних мереж, що дає змогу більш точно прогнозувати забезпечення досягнення цільових рівнів економічної ефективності інноваційної діяльності та фінансово-економічного стану суб'єкту господарювання.

Практичне значення дисертаційного дослідження для підприємств машинобудування полягає в тому, що використання теоретичних та методичних положень дисертаційної роботи доведені до рівня конкретних практичних рекомендацій і процедур та впроваджені у діяльність ДП ХМЗ «ФЕД» (м. Харків, акт № 343/14 від 08.12.14), ТОВ «Велакс» (м. Харків, довідка № 27/4-15-1 від 27.04.15), ТОВ «Промислова компанія «УКРКОНДИЦІОНЕР» (м. Харків, довідка № 36/К від 08.06.15). Методичні рекомендації до проведення реструктуризації системи управління інноваційним розвитком використані в діяльності Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації (м. Харків, акт № 03-44/1131 від 19.03.15).

Ряд теоретичних положень використовується у навчальному процесі НТУ «ХП» при викладанні дисциплін «Стратегічний аналіз», «Інноваційний розвиток підприємств», «Стратегічний управлінський облік», «Стратегічне управління підприємством» при підготовці фахівців за спеціальностями «Менеджмент інноваційної діяльності», «Управління інноваційною діяльністю», «Облік і аудит» (м. Харків, довідка від 08.06.15).

Особистий внесок здобувача. Положення і результати, що виносяться на захист дисертаційної роботи, отримані здобувачем особисто. Серед них: теоретико-методичні положення управління інноваційним розвитком підприємства на основі реструктуризації, методичне забезпечення оцінки стану інноваційного розвитку промислових підприємств, науково-практичний підхід до формування системи моніторингу інноваційної активності, теоретико-методичний підхід до проведення реструктуризації системи управління інноваційним розвитком, методичний підхід з прогнозування результатів запровадження комплексу управлінських та фінансових інструментів при реструктуризації системи управління інноваційним розвитком підприємства.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки дисертації доповідалися на Міжнародних науково-практичних конференціях: «Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу» (м. Суми, 2010 р.), «Економіка та менеджмент: перспективи розвитку» (м. Суми, 2011 р.), «Стратегії інноваційного розвитку економіки : бізнес, наука, освіта» (м. Харків, 2012 р.), «Економічні проблеми сталого розвитку» (м. Суми, 2012 рік), «Дослідження та оптимізація економічних процесів» (м. Харків, 2012 – 2014 рр..).

Публікації. Основний зміст дисертації відображено в 19 наукових публікаціях, серед них: 9 статей у наукових фахових виданнях України, з них 3 – у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз, 3 в інших наукових виданнях, 7 тез і публікацій за матеріалами конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох

розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 333 сторінки, з них: 81 рисунок по тексту, 4 рисунки на 4 окремих сторінках; 24 таблиці по тексту, 2 таблиці на 3 сторінках; список використаних джерел з 287 найменувань на 30 сторінках, 26 додатків на 108 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі **«Теоретико-методичні основи управління інноваційним розвитком промислового підприємства на основі реструктуризації»** досліджено понятійний апарат управління інноваційним розвитком промислового підприємства та обґрунтовано необхідність його удосконалення; розроблено основні положення теоретико-методичного підходу до управління інноваційним розвитком підприємств машинобудування на основі реструктуризації.

Доведено, що в умовах високого ступеня невизначеності зовнішнього середовища і підвищення рівня конкуренції саме інноваційний шлях розвитку промислового підприємства зумовлює його життєздатність у довгостроковій перспективі. Зважаючи, що в структурі ВВП України витрати на інновації складають менш ніж 1% (в розвинутих країнах світу цей показник складає близько 3%), активізація інноваційної діяльності, передусім, повинна бути направлена на формування нових підходів до реформування систем управління інноваційним розвитком промислових підприємств.

Дослідження основних підходів до визначення сутності поняття «інновація» дозволило виділити два напрями генерації доданої вартості при впровадженні інновацій на промисловому підприємстві: за рахунок створення нового або вдосконалення існуючого продукту (нової споживчої цінності); вдосконалення виробничих та управлінських процесів та/або організаційної структури підприємства. На основі аналізу базових положень «інноватики», узагальнення наукових підходів до визначення економічної сутності та ієрархічної підпорядкованості понять «інновації», «інноваційний потенціал», «інноваційні процеси», «інноваційний розвиток» «управління», «реструктуризація», удосконалено дефініцію «управління інноваційним розвитком підприємства на основі реструктуризації», що розкривається, як циклічно повторювальний взаємопов'язаний комплекс дій організаційного, економічного і фінансового характеру, спрямованих на зміни у стратегічному та операційному контурі управління інноваційними процесами, структурі інноваційного та виробничого потенціалу промислового підприємства у напрямку досягнення й підтримки цільового рівня економічної ефективності, фінансової стійкості та результативності інноваційної діяльності.

Основні положення системного, ситуаційного та процесного підходів, використання ціннісної та маржинальної теорій, закону спадаючої віддачі й стратегічної архітектури корпорацій сформували теоретичний базис для

вдосконалення теоретико-методичного підходу до управління інноваційним розвитком підприємства на основі реструктуризації. На основі формування цільової складової, шляхом виділення зовнішніх та внутрішніх компетенцій інноваційного розвитку підприємства, сформовано стратегічні та операційні цілі й контури щодо його управління. Доведено, що особливості управління процесом інноваційного розвитку обумовлюються характером (або типом) корпоративних зв'язків (виділено – м'які та жорсткі) підприємства.

Формування операційного контуру здійснене на основі детермінації інноваційної діяльності підприємства на техніко-технологічну та фінансово-економічну складові за етапами інноваційного процесу та виділенні ресурсного, організаційно-структурного та функціонального рівнів інноваційного потенціалу з урахуванням основних стадій його функціонування: формування, використання та відновлення. Визначено, що стратегічний рівень управління інноваційною діяльністю підприємства сформований взаємообумовленими контурами: інформаційно-аналітичним та реструктуризації. Наведені положення стали основою розробки теоретико-методичного підходу до управління інноваційним розвитком підприємства на основі реструктуризації (рис. 1).

Доведено, що безперервність інноваційних процесів та реалізацію інноваційного потенціалу забезпечує саме реструктуризація системи управління інноваційним розвитком підприємства, а її рушійною силою є динаміка фінансово-економічних показників та індикаторів результативності інноваційної діяльності й рівня інноваційної активності підприємства.

У другому розділі **«Оцінка стану інноваційного розвитку промислового підприємства»** визначено фактори впливу на рівень інноваційної активності машинобудівних підприємств; розроблено методичне забезпечення оцінки стану інноваційного розвитку підприємства та сформовано науково-практичний підхід до моніторингу ефективності його інноваційної діяльності.

Аналіз тенденцій інноваційного розвитку підприємств машинобудування виявив його тісний синхронний зв'язок з перебігом коливань макроекономічної кон'юнктури. Визначено, що попит на продукцію машинобудування відзначається найбільшою чутливістю до загальноекономічних циклів. Так, у 2005 році індекс зростання машинобудування становив 107 %, і, після незначного росту протягом 2006-2008 років, внаслідок фінансово-економічної кризи, скоротився у 2009 році майже вдвічі (до 55,1 %), при зменшенні індексу промисловості до 78 %. Економічне відновлення в 2010 році дозволило досягти рівня зростання машинобудування до 140%, (промисловості – до 115%), із подальшою стабілізацією на рівні 114% у період 2011–2013 рр.

Визначено, що асинхронний характер інноваційної та інвестиційної активності промислових підприємств зумовлений низьким рівнем економічної ефективності діяльності, і, як наслідок, браком власних коштів на забезпечення сталого розвитку. При цьому, висока вартість та низькі обсяги кредитування промислового сектору економіки обґрунтовують високий рівень (близько 90%) самофінансування інноваційного розвитку промислових підприємств.

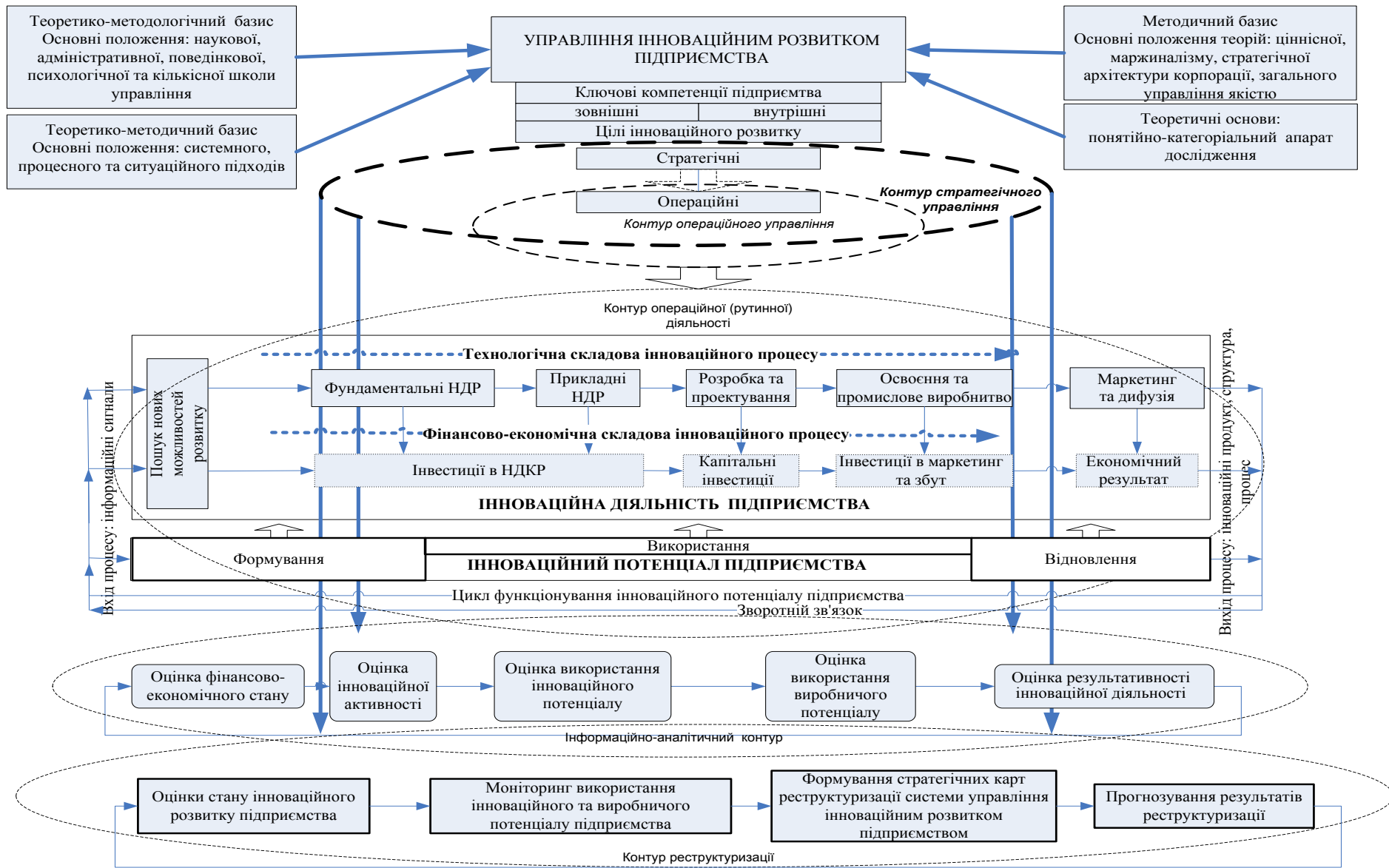

Рисунок 1 – Основні складові управління інноваційним розвитком промислового підприємства на основі реструктуризації

Для оцінки стану інноваційного розвитку промислових підприємств в роботі сформовано гіпотези: 1) фінансово-економічний стан підприємства взаємопов'язаний з його інноваційною активністю; 2) структура й обсяг використання інноваційного потенціалу впливають на результативність інноваційної діяльності; 3) інноваційна активність підприємств з різними типами корпоративних зв'язків має різний характер. Доведення гіпотез здійснене на основі аналізу результатів господарської діяльності 8 машинобудівних підприємств Харківської області за період 2007-2013 рр. і стало підґрунтям вдосконалення методичних положень з оцінки стану їх інноваційного розвитку (рис. 2).

При дослідженні першої гіпотези сформовано систему показників оцінки фінансово-економічного стану, структури та обсягу використання інноваційного потенціалу, результативності інноваційної діяльності та рівня інноваційної активності, що дозволило за допомогою методу дендограм та алгоритму k-means сформувати два стійких кластери підприємств з різним фінансово-економічним станом, визначити інтегральний показник інноваційної активності AI та нормований показник загального використання інноваційного потенціалу P_i/b , які необхідні для аналізу міграції підприємств між ними. Дослідження міграції підприємств між кластерами при зміні їх інноваційної активності та результативності інноваційної діяльності (на базі використання методу Data Mining) стало в основі визначення ключових показників використання інноваційного потенціалу, що впливають на зміну їх фінансово-економічного стану. Ґрунтуючись на результатах аналізу взаємозв'язку зміни напрямів використання інноваційного потенціалу та рівня інноваційної активності було з'ясовано їх взаємообумовлений вплив на результативність інноваційної діяльності підприємств, що дозволило підтвердити другу гіпотезу.

Ґрупування підприємств за типами корпоративних зв'язків дало змогу визначити закономірності формування напрямів їх інноваційної активності з урахуванням типу жорсткості систем корпоративного управління, що стало основою побудови тривимірної матриці з координатами «фінансово-економічний стан – результативність інноваційної діяльності – тип корпоративних зв'язків» і дозволило сформувати 8 стійких сегментів, які характеризують стан інноваційного розвитку підприємств.

На основі визначення системи та діапазонів значень ключових показників, що обумовлюють рівень фінансово-економічного стану, інноваційної активності, результативності інноваційної діяльності та напрями використання інноваційного потенціалу підприємств, побудовано профілі інноваційного розвитку для вибору фінансових інструментів та управлінських технологій при формуванні комплексних заходів з реструктуризації системи управління інноваційним розвитком машинобудівних підприємств (рис. 3). Ґрунтуючись на результатах аналізу впливу макроекономічних факторів на рівень інноваційної активності та фінансово-економічний стан підприємств, доведено наявність їх взаємозв'язку для кластеру з позитивною характеристикою фінансово-економічного стану та практичну відсутність кореляції для кластеру з низьким його рівнем.

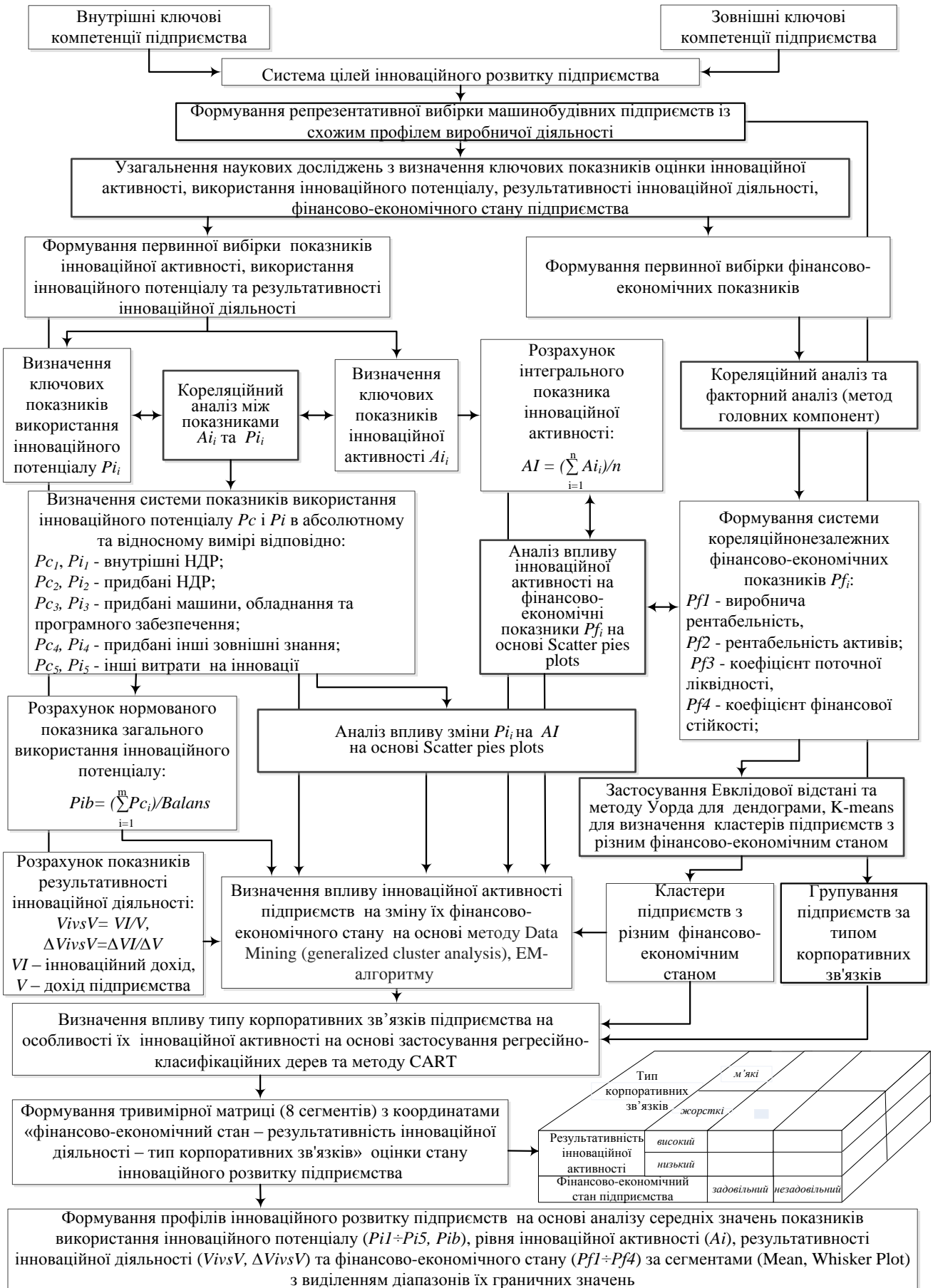

Рисунок 2 – Основні положення методичного забезпечення оцінки стану інноваційного розвитку машинобудівного підприємства

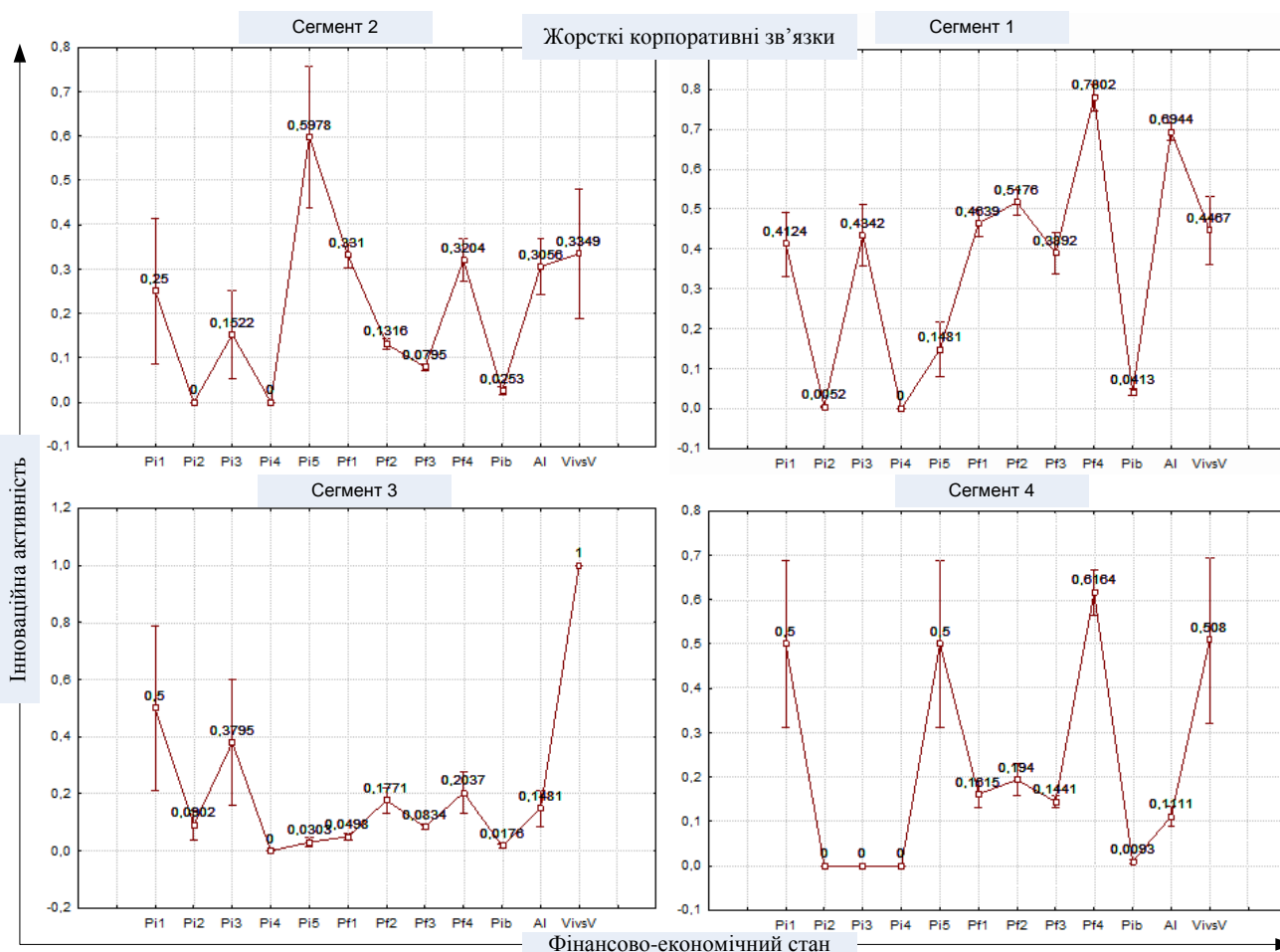
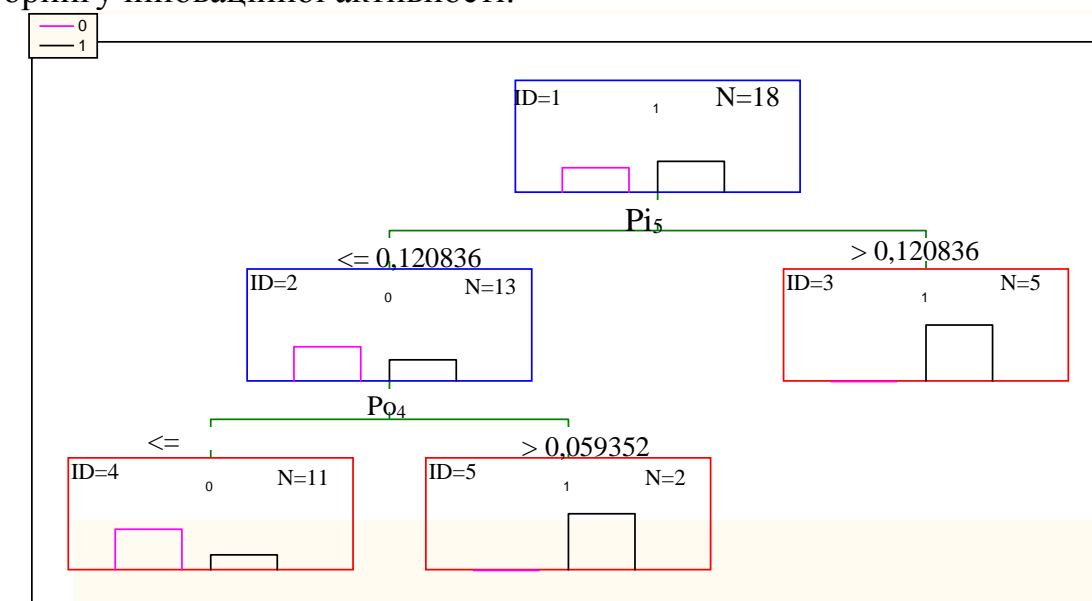

Рисунок 3 – Структура профілей стану інноваційного розвитку промислового підприємства (фрагмент для типу жорстких корпоративних зв'язків)

За результатами досліджень впливу змін у контурі операційної діяльності на результативність інноваційної діяльності шляхом застосування методу побудови дерев рішень CART (фрагмент наведено на рис. 4) запропоновано систему моніторингу інноваційної активності.

Система моніторингу інноваційної активності дозволяє індикативно

відстежувати граничні межі ключових параметрів (застосовуються показники структури використання інноваційного та виробничого потенціалів), що зумовлюють зміни в фінансово-економічному стані машинобудівних підприємств (табл. 1).

Таблиця 1 – Запропоновані рівні складових системи моніторингу інноваційної активності машинобудівних підприємств

Значення показників моніторингу інноваційної активності машинобудівних підприємств			
Підприємства із задовільним фінансово-економічним станом		Підприємства з незадовільним фінансово-економічним станом	
жорсткий тип корпоративних зв'язків	м'який тип корпоративних зв'язків	жорсткий тип корпоративних зв'язків	м'який тип корпоративних зв'язків
$Pi_5 < 0,12; Po_4 > 0,059$	$Pi_3 > 0,072$	$Pi_3 > 0,37$	$Po_1 < 0,55$
$Pi_5 > 0,12$	$Pi_3 < 0,72; Pib < 0,042$	$Pi_4 < 0,009$	$Po_1 > 0,55; Po_5 < 0,048$

де Po_1 - питома вага матеріальних витрат; Po_4 – питома вага амортизації; Po_5 - питома вага інших операційних витрат

Отримані рівні показників характеризують інноваційно активні підприємства, тому їх фактичне відхилення від наведених значень свідчить про доцільність вдосконалення інструментарію управління інноваційним розвитком підприємства. Запровадження розробленої системи моніторингу дозволяє контролювати результативність інноваційної діяльності та визначати відповідні напрями зміни структури використання інноваційного та виробничого потенціалів, і вчасно корегувати розподіл вкладень обмежених фінансових ресурсів машинобудівного підприємства.

У третьому розділі «Удосконалення системи управління інноваційним розвитком промислового підприємства на основі реструктуризації» розроблені методичні положення реструктуризації системи управління; сформовані стратегічні карти реструктуризації управління інноваційним розвитком машинобудівного підприємства; розроблено методичний підхід до прогнозування змін ефективності системи управління інноваційним розвитком промислового підприємства при запровадженні інструментарію з її реструктуризації.

Для формування та вибору комплексів управлінських технологій та фінансово-економічних інструментів (комплексних та спеціалізованих) розроблено методичний підхід до реструктуризації системи управління інноваційним розвитком промислового підприємства, в основу якого покладено визначення цілей та оцінку стану його інноваційного розвитку (рис. 5).

Доведено, що реструктуризацію системи управління інноваційним розвитком доцільно здійснювати на основі стратегічних карт, формування яких базується на побудові профілей стану інноваційного розвитку з виокремленням ключових показників, вплив на які за допомогою комплексів інструментів прямої та опосередкованої дії дозволяє підвищити результативність використання інноваційного потенціалу та ефективність системи управління підприємства на стратегічному та оперативному рівнях.

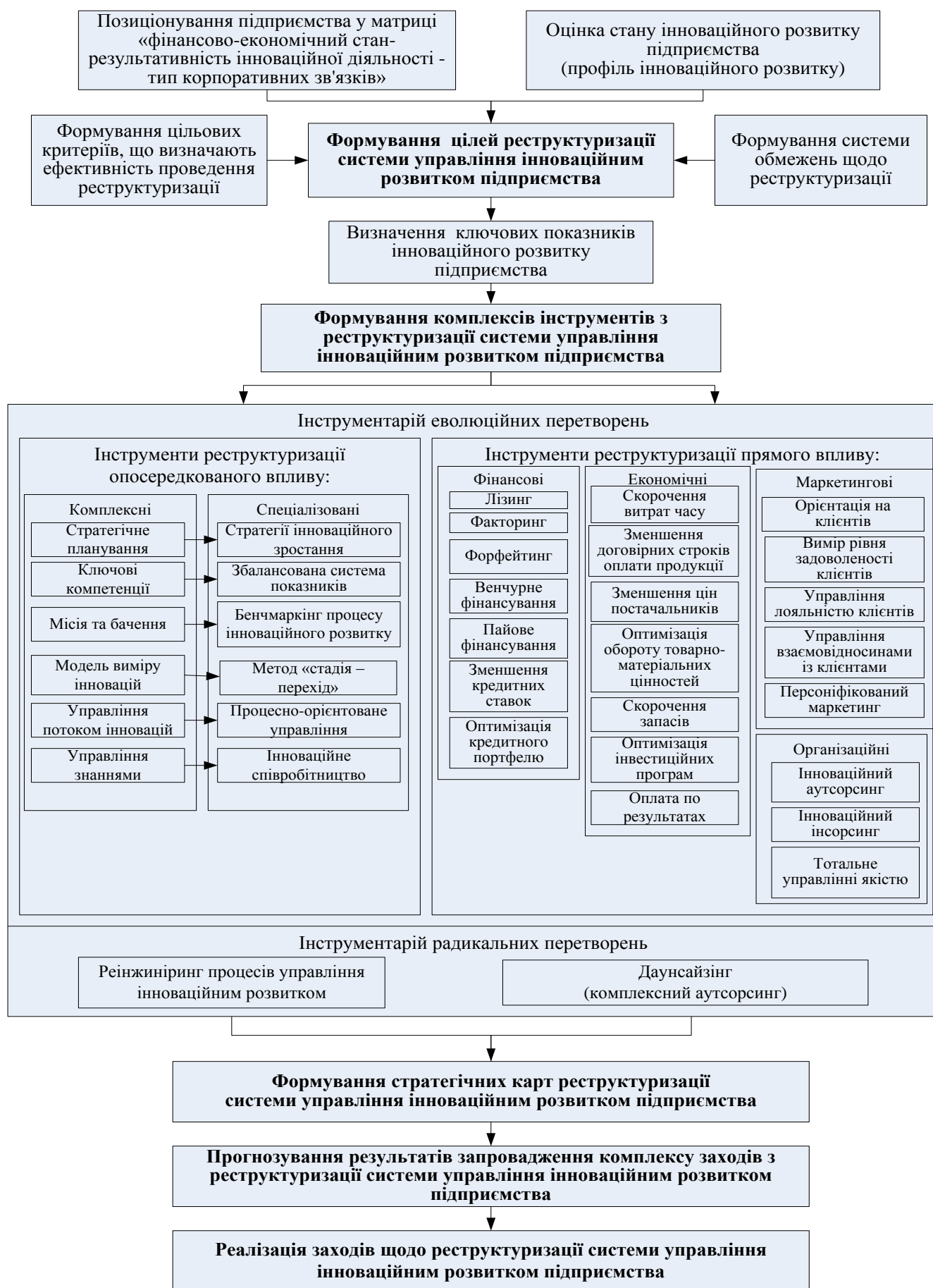

Рисунок 5 – Основні положення методичного підходу щодо реструктуризації системи управління інноваційним розвитком промислового підприємства

В роботі розроблено та обґрунтовано основні складові формування стратегічної карти управління інноваційним розвитком підприємства на основі реструктуризації (рис. 6), які у подальшому використовуються для кожного сегменту матриці «фінансово-економічний стан – результативність інноваційної діяльності – тип корпоративного зв'язку».

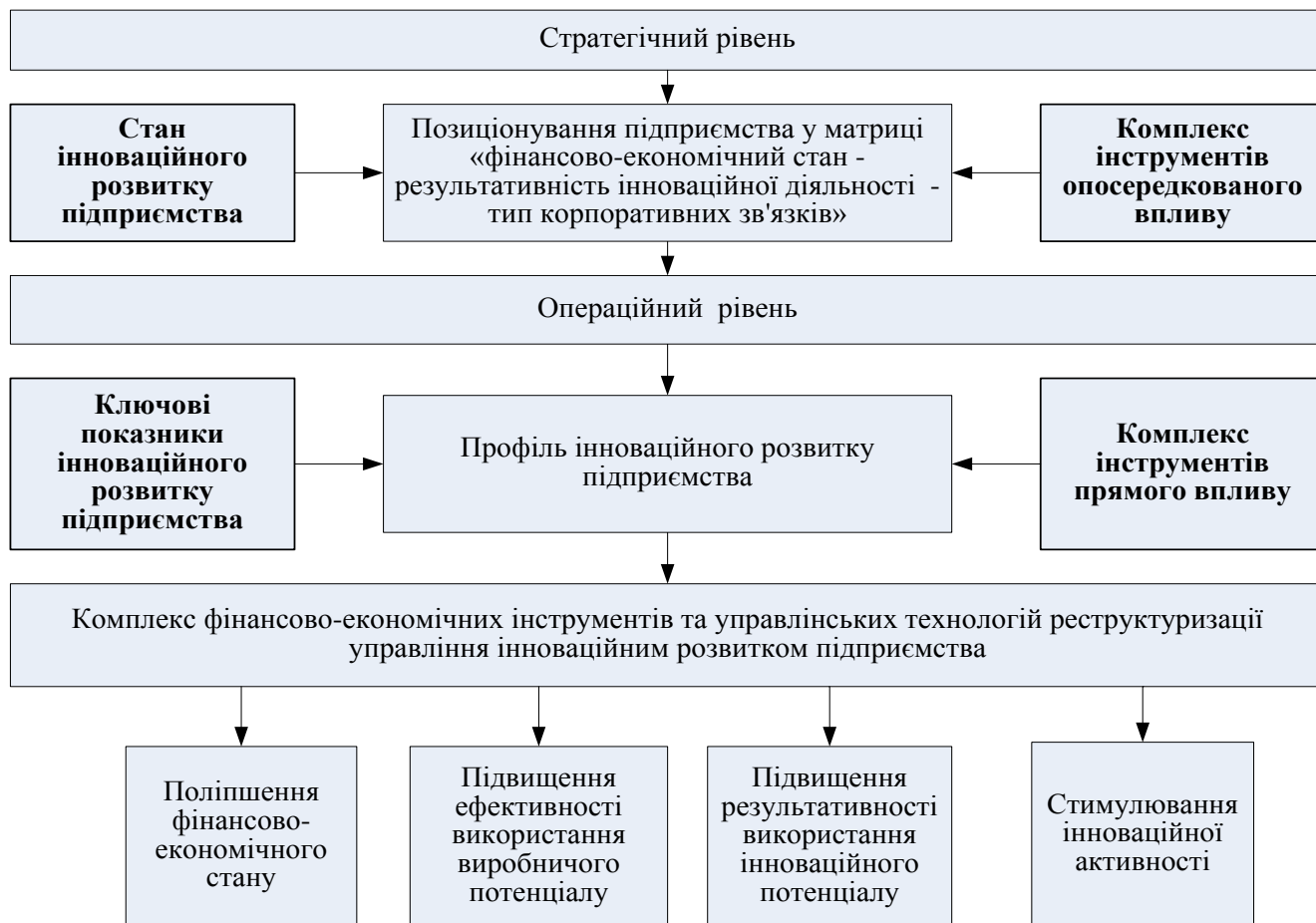

Рисунок 6 – Основні складові формування стратегічної карти інноваційного розвитку підприємства

Для прогнозування результатів запровадження комплексу інструментів з реструктуризації управління процесом інноваційного розвитку промислових підприємств, запропоновано використання математичного апарату імітаційного моделювання, а саме - апарат штучної нейронної мережі класу MLP. Для здійснення прогнозування позиціонування підприємств в сегментах матриці «фінансово-економічний стан – результативність інноваційної діяльності – тип корпоративних зв'язків» розроблено штучну нейронну мережу архітектури MLP (17-12-8), для визначення очікуваного приросту доходу підприємства від реалізації інноваційної продукції – штучну нейронну мережу архітектури MLP (17-8-1).

Результати прогнозування змін позиціонування у матриці та економічного ефекту від запровадження комплексу управлінських технологій та фінансово-економічного інструментарію реструктуризації системи управління інноваційним розвитком для 8 підприємств Харківської області з різними типами корпоративних зв'язків наведено у табл. 2.

Таблиця 2 – Прогноз зміни позицій у сегментах матриці «фінансово-економічний стан – результативність інноваційної діяльності – тип корпоративних зв'язків» та обсягів реалізації інноваційної продукції від впровадження заходів з реструктуризації системи управління інноваційним розвитком машинобудівних підприємств Харківської області

Підприємство	Сегмент		Обсяг реалізації інноваційної продукції (тис. грн.)		Темп зміни обсягу реалізації інноваційної продукції, %
	2014 р.	Прогноз 2015	2014 р	Прогноз 2015 р	
Харківський підшипниковий завод	6	5	47452,7	63586,6	34,00
ВАТ «ХЕЛЗ «Укрелектромаш»	8	8	778,2	957,2	23,00
ПАТ «Харківський машинобудівний завод «Світло Шахтаря»	1	1	51331,1	58764,5	14,48
ПАТ «Лозівський ковальсько-механічний завод»	6	6	33765,3	34170,5	1,20
ПАТ «Автрамат»	4	4	562,2	579,1	3,01
ЗАТ Інститут «Укроргверстатінпром»	2	1	172	215	25,00
Південкабель	1	1	55056	56927,9	3,40
ДП ХМЗ ФЕД	5	5	4610,3	4969,9	7,80

Запровадження розроблених теоретико-методичних підходів та обґрунтованих науково-практичних рекомендацій дозволить підвищити ефективність інноваційного розвитку вітчизняних машинобудівних підприємств та забезпечить їх конкурентоздатність у довгостроковій перспективі.

У додатках наведено акти впровадження результатів дослідження у діяльність ДП ХМЗ «ФЕД», ТОВ «Велакс», ТОВ «Промислова компанія «УКРКОНДИЦІОНЕР», навчальний процес кафедри економічного аналізу та обліку НТУ «ХП», довідка про використання науково-практичних рекомендацій дисертації у діяльності Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі представлено обґрунтування, теоретичне узагальнення та вирішення науково-практичного завдання розробки методичних положень управління процесами інноваційного розвитку машинобудівних підприємств. Основні висновки та результати, одержані в ході дослідження, полягають в наступному:

1. Доведено, що поняття «управління процесом інноваційного розвитку підприємства на основі реструктуризації» містить ключові складові, які формуються на основі визначення зовнішніх та внутрішніх компетенцій суб'єкта господарювання, що мають взаємообумовлений характер, ієрархічної підпорядкованості сутності понять «інновації», «інноваційний потенціал», «інноваційні процеси», «інноваційний розвиток» «управління», «реструктуризація». Такий підхід до уточнення сутності поняття обґрунтовує

напрямки підвищення ефективності управління інноваційним розвитком підприємства шляхом його реструктуризації для збалансування інтересів споживачів та інвесторів, що дозволяє формувати комплекси управлінських технологій та фінансово-економічних інструментів.

2. На основі дослідження теоретичних і методичних положень щодо формування системи управління процесом інноваційного розвитку, доведено, що вона базується на виділенні зовнішніх та внутрішніх ключових компетенцій, стратегічного, операційного, інформаційно-аналітичного і реструктуризаційного контурів управління, врахуванні трирівневої структури інноваційного потенціалу та техніко-технологічної і фінансово-економічної складових інноваційного процесу, що мають циклічно-повторювальний характер функціонування. Виокремлено ключові фактори, що зумовлюють рівень інноваційного розвитку підприємства, визначено передумови проведення реструктуризації системи з його управління для найбільш ефективного розподілу ресурсів при реалізації внутрішніх та зовнішніх компетенцій суб'єкта господарювання.

3. Обґрунтовано методичне забезпечення оцінки стану інноваційного розвитку підприємства шляхом формування системи показників з визначенням діапазонів їх значень. Це дало змогу сформувати профілі інноваційного розвитку підприємств машинобудування, що пов'язують його фінансово-економічний стан, інноваційну активність, структуру і рівень використання інноваційного потенціалу з урахуванням особливостей побудови системи корпоративного управління. Такий підхід дозволяє групувати підприємства за сегментами тривимірної матриці при визначенні рівня інноваційного розвитку підприємства у координатах «фінансово-економічний стан – результативність інноваційної діяльності – тип корпоративних зв'язків» та обґрунтовано формувати комплекси заходів, що включають фінансові інструменти та управлінські технології, на основі виділення ключових факторів інноваційного розвитку підприємства, які спрямовані на підвищення економічної ефективності та інноваційної результативності його діяльності.

4. Визначено зв'язок результативності інноваційної діяльності промислового підприємства зі структурою використання його інноваційного та виробничого потенціалів. Емпіричне дослідження дозволило виділити граничні значення показників моніторингу, що зумовлюють збереження поточного стану та забезпечують позитивні тенденції інноваційного розвитку промислового підприємства. Застосування запропонованої системи моніторингу інноваційної активності підприємства дозволяє більш ефективно використовувати його інноваційний потенціал.

5. Вдосконалено теоретико-методичний підхід до проведення реструктуризації системи управління процесом інноваційного розвитку, що пов'язує цілі інноваційного розвитку і наявний інноваційний та виробничий потенціал, враховує поточний стану інноваційної активності промислового підприємства, і на основі розробки стратегічних карт з реструктуризації управління інноваційним розвитком дозволяє визначати напрями здійснення перетворень у системі управління підприємства шляхом формування доцільних комплексів фінансових інструментів та управлінських технологій прямого та

опосередкованого впливу. Обґрунтовано, що ефективність реструктуризації системи управління інноваційним розвитком підприємства зумовлюється зростанням економічного ефекту (приростом інноваційного доходу підприємства) та позитивною зміною позиціонування підприємства у матриці інноваційного розвитку «фінансово-економічний стан – результативність інноваційної діяльності – тип корпоративних зв'язків»; основні обмеження при запровадженні заходів з реструктуризації визначає поточний фінансово-економічний стан суб'єкта господарювання.

6. Вдосконалено методичний підхід та інструментарій щодо прогнозування результатів запровадження комплексу управлінських технологій та фінансових інструментів при реструктуризації системи управління інноваційним розвитком підприємства, що базується на застосуванні апарату штучної нейронної мережі. Це дозволяє достовірно прогнозувати рівень впливу запровадження інструментів з реструктуризації системи управління на ефективність та результативність інноваційного розвитку підприємства.

7. Основні результати дисертаційного дослідження використовуються в практичній діяльності підприємств машинобудування ДП ХМЗ «ФЕД», ТОВ «Велакс», ТОВ «Промислова компанія «УКРКОНДИЦІОНЕР», Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації та впроваджені у навчальний процес Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1.Ткаченко М. О. Сутність інноваційного потенціалу промислового підприємства / С. А. Мехович, М. О. Ткаченко // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ», 2008. – № 18. – С. 127–131.

Здобувачем вдосконалено сутність поняття «інноваційний потенціал підприємства».

2.Ткаченко М. О. Інтелектуальний потенціал – показник ефективності використання інтелектуального капіталу підприємства / С. А. Мехович, М. О. Ткаченко // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ», 2008. – № 55(2). – С. 118–121.

Здобувачем розглянуто інтелектуальний потенціал підприємства, як складову його інноваційного потенціалу.

3.Ткаченко М. О. Управління інноваційним потенціалом промислового підприємства в процесі підвищення енергоефективності виробництва / С. А. Мехович, М. О. Ткаченко // Міжнародний науковий журнал «Механізм регулювання економіки». – Суми : ВТД «Університетська книга», 2010. – № 3. – (Т. 2). – С. 194–199.

Здобувачем досліджено особливості моніторингу та реалізації інноваційного потенціалу в процесі підвищення енергоефективності виробництва.

4.Ткаченко М. О. Інноваційний розвиток підприємств машинобудівної галузі в післякризовий період / С. А. Мехович, М. О. Ткаченко // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ», 2010.

– № 64. – С. 91–96.

Здобувачем розглянуто концепцію стрімких інновацій

5.Ткаченко М. О. Методичний підхід до визначення впливу інноваційної активності на фінансово-економічний стан підприємства / М. О. Ткаченко // Науково-технічний збірник «Комунальне господарство міст». Серія „Економічні науки”. – Харків : ХНУМГ, 2014. – № 115. – С. 98–104.

6.Ткаченко М. О. Методичний підхід до формування системи моніторингу інноваційної активності промислового підприємства / М. О. Ткаченко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – Ужгород : УжНУ, 2014. – № 2 (43). – С. 47–52.

7.Ткаченко М. О. Підходи до класифікації інноваційних процесів промислового підприємства / М. О. Ткаченко // Бізнес-Інформ. – Харків : ХНЕУ, 2014. – № 6. – С. 79–84.

8.Ткаченко М. О. Теоретико-методичний підхід до проведення реструктуризації системи управління процесом інноваційного розвитку промислового підприємства / М. О. Ткаченко // Бізнес-Інформ. – Харків : ХНЕУ, 2014. – № 12. – С. 193–199.

9.Ткаченко М. О. Формування теоретичного підходу до розробки стратегічних карт реінжинірингу процесу управління інноваційним розвитком промислового підприємства / С. А. Мехович, М. О. Ткаченко // Проблеми економіки. – Харків : ХНЕУ, 2014. – № 4. – С. 290–297.

Здобувачем розроблено методичний підхід до формування стратегічних карт реінжинірингу системи управління інноваційним розвитком промислового підприємства.

10. Ткаченко М. О. Процес управління процесами інноваційного розвитку промислового підприємства / М. О. Ткаченко // Дослідження та оптимізація економічних процесів : кол. монографія / за ред. О.В. Манойленко, В.О. Матросової. – Харків : «Цифрова друкарня № 1», 2012. – Т. 1. – С. 188–199.

11. Ткаченко М. О. Дослідження підходів до визначення сутності категорії «інновація» / М. О. Ткаченко // Дослідження та оптимізація економічних процесів : кол. монографія / за ред. О.В. Манойленко. – Харків : НТУ «ХПІ», 2013. – Т. 2. – С. 120–130.

12. Ткаченко М.О. Формування методичного підходу до подолання бар'єрів розвитку підприємства при формуванні його інноваційної політики / О. В. Манойленко, Є. М. Строков, М. О. Ткаченко // Конкурентоспроможність та інновації : проблеми науки та практики : монографія. / під ред. Кизима М. О., Тищенко О. М. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2013. – С. 139–158.

Здобувачем запропоновано структуру інноваційного потенціалу та теоретично-методичний підхід до управління процесами інноваційного розвитку промислового підприємства.

13. Ткаченко М. О. Проривні інновації як безальтернативний варіант інноваційного розвитку підприємств машинобудівної галузі в післякризовий період / М. О. Ткаченко // Тези доповідей IV Міжнар. наук.-практ. конф. «Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу», (Суми, 29 вересня–1 жовтня 2010 р.). – Суми : ТОВ Друкарський дім «Папірус», 2010. – С. 256–258.

14. Ткаченко М. О. Стратегічне управління інноваційним розвитком промислового підприємства / С. А. Мехович, М. О. Ткаченко // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Економіка та менеджмент: перспективи розвитку», (Суми, 18–20 травня 2011 р.). – Суми : СумДУ, 2011. – Т. 2. – С. 88–90.

Здобувачем розглянуто особливості управління інноваційним розвитком шляхом інтеграції функцій стратегічного та інноваційного менеджменту.

15. Ткаченко М. О. Оцінка потенціалу інноваційного розвитку на кожному етапі його функціонування / М. О. Ткаченко // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Стратегії інноваційного розвитку економіки : бізнес, наука, освіта», (Харків, 11–14 квітня 2012 р.). – Харків : НТУ «ХПІ», 2012. – С 101–103.

16. Ткаченко М. О. Організаційно-економічний механізм управління потенціалом інноваційного розвитку підприємства / С. А. Мехович, М. О. Ткаченко // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Економічні проблеми сталого розвитку», (Суми, 4–5 квітня 2012 р.). – Суми : СумДУ, 2012. – С. 105–106.

Здобувачем розглянуто принципи формування організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком підприємства.

17. Ткаченко М. О. Інноваційний розвиток промислових підприємств / М. О. Ткаченко // Труды VIII-ої Міжнар. наук.-практ. конф. «Дослідження та оптимізація економічних процесів», (Харків, 6–7 грудня 2012р.).– Харків : НТУ «ХПІ», 2012. – С. 125–127.

18. Ткаченко М. О. Управління інноваційним розвитком промислових підприємств / М. О. Ткаченко// Труды IX-ої Міжнар. наук.-практ. конф. «Дослідження та оптимізація економічних процесів», (Харків, 3–5 грудня 2013р.). – Харків : НТУ «ХПІ», 2013 р. – С. 83–85.

19. Ткаченко М. О. Реструктуризація системи управління процесом інноваційного розвитку промислового підприємства / М. О. Ткаченко // Труды X-ої Міжнар. наук.-практ. конф. «Дослідження та оптимізація економічних процесів», (Харків, 2–4 грудня 2014р.). – Харків : НТУ «ХПІ», 2014. – С. 169–171.

АНОТАЦІЇ

Ткаченко М. О. Управління інноваційним розвитком промислового підприємства на основі реструктуризації. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», 2015.

Дисертаційна робота присвячена питанням удосконалення системи управління інноваційним розвитком машинобудівних підприємств на основі реструктуризації. За результатами дослідження базових понять інноватики удосконалено дефініцію «управління інноваційним розвитком підприємства на основі реструктуризації». На основі виділення цільової складової інноваційного розвитку, складових інноваційного процесу, тривірневої структури інноваційного потенціалу та стратегічного й операційного контурів управління, вдосконалено теоретико-методичні положення з управління інноваційним розвитком підприємства на основі реструктуризації. За результатами позиціонування підприємств за типом інноваційного розвитку у тривимірній матриці «фінансово-економічний стан – результативність інноваційної діяльності – тип корпоративних зв'язків», побудовані профілі інноваційного розвитку, які покладені в основу методичного забезпечення оцінки стану інноваційного розвитку промислового підприємства. Для відстеження змін у стані інноваційної активності та підвищення результативності інноваційної діяльності підприємства вдосконалено науково-практичний підхід до формування системи моніторингу його

інноваційної активності. З метою підвищення ефективності реформування системи управління інноваційним розвитком підприємства запропоновано теоретико-методичний підхід до формування стратегічних карт реструктуризації, які визначають комплекс заходів її здійснення. На основі застосування штучних нейронних мереж та визначенні комбінацій інструментарію реформування системи управління інноваційним розвитком промислового підприємства вдосконалено підхід щодо прогнозування результатів запровадження заходів реструктуризації

Основні положення роботи підтверджені практичними результатами їх впровадження на підприємствах машинобудування.

Ключові слова: управління підприємством, інновації, інноваційний процес, інноваційний потенціал, інноваційний розвиток, інноваційна діяльність, машинобудівне підприємство, система моніторингу, збалансована система показників, реструктуризація, стратегічна карта.

Ткаченко М.А. Управление инновационным развитием промышленного предприятия на основе реструктуризации. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт», 2015

Диссертационная работа посвящена вопросам усовершенствования системы управления инновационным развитием машиностроительных предприятий на основе реструктуризации.

По результатам исследования базовых понятий – «инновационное развитие», «управление», «инновационный потенциал», «реструктуризация» – усовершенствована дефиниция «управление инновационным развитием предприятия на основе реструктуризации». На основе выделения целевой составляющей инновационного развития, технологической, экономической и организационной составляющих инновационного процесса, трехуровневой структуры инновационного потенциала и стратегического и операционного контуров управления, усовершенствованы теоретико-методические положения управления инновационным развитием предприятия на основе реструктуризации. По результатам позиционирования предприятий по типу инновационного развития в трехмерной матрице «финансово-экономическое состояние – результативность инновационной деятельности – тип корпоративных связей», построены профили инновационного развития предприятий, которые представляют собой систему показателей и их предельных значений, которые характеризуют инновационную активность, результативность инновационной деятельности и финансово-экономическое состояние предприятий, и которые легли в основу методического обеспечения оценки состояния их инновационного развития.

Для анализа динамики изменений в состоянии инновационной активности и повышения эффективности инновационной деятельности предприятия усовершенствован научно-практический подход к формированию системы мониторинга уровня инновационной активности, который базируется на разработке деревьев решений определения влияния ключевых показателей использования инновационного и производственного потенциала на инновационную активность предприятий.

С целью повышения эффективности реформирования системы управления инновационным развитием предприятия предложен теоретико-методический подход к формированию стратегических карт реструктуризации, которые определяют комплекс мероприятий ее осуществления. Данный подход построен на определении взаимосвязи целевой составляющей инновационного развития с имеющимся инновационным и

производственным потенциалом, учитывает текущее состояние инновационной активности и дает возможность выбора научно-обоснованного комплекса мероприятий реструктуризации, направленного на сокращение срока ее проведения и повышения ее эффективности. Учитывая необходимость прогнозирования результатов реструктуризации системы управления инновационным развитием промышленного предприятия, предложен подход к определению результатов ее реформирования, который базируется на использовании математического аппарата искусственных нейронных сетей и дает возможность определения достижения целевого уровня результативности инновационной деятельности и финансово-экономического состояния предприятия в следствии использования научно обоснованного комплекса финансовых инструментов и управленческих технологий во время проведения реструктуризации.

Основные положения работы подтверждены практическими результатами их внедрения на машиностроительных предприятиях.

Ключевые слова: управление предприятием, инновации, инновационный процесс, инновационный потенциал, инновационное развитие, инновационная деятельность, машиностроительное предприятие, система мониторинга, сбалансированная система показателей, реструктуризация, реинжиниринг бизнес-процессов, стратегическая карта.

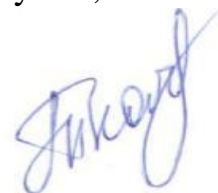
Tkachenko M.A. Industrial enterprise innovation development management on the basis of restructuring. – Manuscript.

Thesis for a scientific degree of candidate in economic sciences majoring in 08.00.04 – economics and management (on different kinds of economic activity). – National technical university «Kharkiv polytechnic institute», 2015.

The research is about the questions of improvement of control system by innovative development of machine-building enterprises on the basis of restructuring. As a result of research of base concepts of innovation determination of «enterprise innovation development management on the basis of restructuring» is improved. On the basis of selection of having a special purpose constituent of innovative development, constituents of innovative process, three-level structure of innovative potential and strategic and operating contours of management, it is improved theory-methodical position of the enterprise innovation development management on the basis of restructuring. As a result of keeping of enterprises on the type of innovative development in a three-dimensional matrix the «financial-economic condition is effectiveness of innovative activity – type of corporate connections», profiles of innovative development are built, which are fixed in basis of the methodical providing of estimation of innovative development of industrial enterprise. For watching of changes in the state of innovative activity and increase of efficiency of innovative activity of enterprise scientific-practical approach to forming of the system of monitoring of innovative activity is improved. For the increase of efficiency of reformation of control system by innovative development of enterprise it is offered theory-methodical approach to forming of strategic maps of restructuring, which determine the complex of measures of its realization. On the basis of application of artificial neuron networks and determination of combinations of tool of reformation of management system of innovative development of industrial enterprise approach to prediction of results of introduction of measures of restructuring is improved.

The main lines of this research are confirmed by practical results on the enterprises of machine-building complex.

Keywords: management enterprise, innovations, innovative process, innovative potential, innovative development, innovative activity, machine-building enterprise, monitoring system, balanced system of indexes, restructuring, Business Process Reengineering, strategic map

ТКАЧЕНКО МАРИНА ОЛЕКСІВНА

**УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВОГО
ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ**

Спеціальність 08.00.04 - Економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Відповідальний за випуск к.е.н., доц. О. І. Линник

Підписано до друку 13.11.2015 р. Формат 60x84 1/16.
Друк цифровий. Папір офсетний.
Обсяг 0,9 ум.-друк. арк. Наклад 100 прим. Зам. № 35

Надруковано у копії-центрі «МОДЕЛІСТ»
ФО-П Миронов М.В., ЄДРПОУ 2482401716, Свідоцтво ВО4№022953
61002, м. Харків, вул. Червонопрапорна, 3 літер Б-1, тел. 7-170-354